

ОЛЕКСАНДР ІВАНОВИЧ БІЛЕЦЬКИЙ

Академія Наук СРСР надала ступінь доктора літературознавства видатному вченому радянської України професору Олександру Івановичу Білецькому.

Харківська організація Спілки радянських письменників з особливою приємністю відзначає цей факт — перше надання ступеня доктора літературознавства вченому радянської України, бо Олександр Іванович всі роки розвитку радянської літератури, і особливо після створення Спілки радянських письменників, бере активну участь в цілому літературному процесі і в житті харківської організації.

Кожний літературознавець, письменник - прозаїк, драматург і критик на свій творчості яскраво відчуває, яка значуща, видатна роль в розвитку літературознавства, літератури і мистецтва талановитого й невтомного літературознавця і критика О. І. Білецького. Його робота давно вже заслуговує на вивчення і популяризацію серед творчих робітників та широких мас.

1937 року минає 30 років, як Олександр Іванович вперше виступив в галузі літературознавства. 1907 року він написав видатну роботу „Легенда про Фауста“, за яку одержав золоту медаль. За 30 років наукової діяльності Олександр Іванович написав біля двохсот наукових робіт, велика кількість яких має виключне значення для розвитку нашого літературознавства.

Професор Білецький належить до тих вчених, що після пролетарської революції своєю чесною працею пішли служити справі розвитку культури нашого великого народу. Активна участь у громадській роботі, участь в радянській пресі, опанування матеріалістичного світогляду, спільна праця з молодими радянськими кадрами переконали вихованого на ідеалістичній філософській системі вченого в антинауковості буржуазних теорій, і, поповнюючи посиленою працею свою політичну і філософську освіту, перемагаючи вплив історичної поетики Веселовського, психологічної поетики Потебні, формалізм і техніцизм в галузі історії літератури, професор Білецький став одним з авторитетніших радянських літературознавців. Відкидаючи буржуазні методи і системи, він ввесь час бореться за опанування вчення класиків марксизму про літературу.

За ці роки він написав найбільші й найвидатніші свої праці з теорії методології літератури, з історії світової літератури, історії російської літератури, історії української літератури, праці з мистецтвознавства і з питань методики літератури.

О. І. Білецький народився 1884 року в Казанському повіті в родині агронома - педагога, літератора з сільськогосподарських питань. Середню освіту дістав в Казані і в Харкові, а вищу — в Харківському університеті,

де закінчив курс на історико-філологічному факультеті. В університеті Олександр Іванович працював, спеціалізуючись в історії західноєвропейських літератур та іспанистиці під керівництвом професора Нетушила, Шерцля, Денісова — по класичній філології і в семінарі професора Кадлубовського по історії староруської повісті, легенди, усної творчості в аспекті „порівняльно-історичного вивчення“.

В 1908 році Олександра Івановича залишено при університеті для готування до професорського звання по кафедрі російської мови і словесності. В 1909 і 1910 рр. його виряджено до Петербурга для спеціалізації під керівництвом професора Шляпкіна і академіка Шахматова.

В цей час Олександр Іванович розпочав збирати і опрацьовувати матеріали для роботи про літературну діяльність Семена Полоцького, головним чином з погляду латино-польських джерел, починаючи від Вікентія з Бови і „Золотої легенди“ і кінчаючи анонімними польськими виданнями XVII сторіччя. В той же час Олександр Іванович зацікавився проблемою „другорядних руських письменників першої половини XIX сторіччя“ і з захопленням збирав матеріали для написання великої роботи про цих письменників.

1912 року, склавши магістерський екзамен і прочитавши пробну лекцію, він був зарахований приват-доцентом історико-філологічного факультету Харківського університету. До 1920 року працював приват-доцентом, доцентом і виконуючим обов'язки професора.

1919 року Олександр Іванович написав дисертацію на ступінь магістра „Епізод з історії російського романтизму. Російські письменники 1830—60-х років“, і після прилюдного захисту дістав ступінь магістра російської мови і словесності.

З 1920 року Олександра Івановича запрошено на посаду керівника кафедри літератури до педагогічного інституту професійної освіти, що створився на базі Харківського університету. В той же час О. І. був керівником історико-літературної секції науково-дослідної кафедри історії європейської культури, керівником кафедри літературознавства тощо.

В університеті, на жіночих курсах і в інституті О. І. читав, крім загальних курсів історії російської і західноєвропейської літератури, також спеціальні курси з руської літератури XVII—XVIII сторіч, а крім того, курси з історії європейського роману античних часів до XVII сторіччя, з історії західноєвропейського театру, з історії російського роману, провадив семінари з поезики тощо.

В останнє десятиріччя О. І. Білецький працював, починаючи з 1929 року переважно в українському інституті марксизму-ленінізму, в інституті червоної професури, науково-дослідному інституті ім. Тараса Шевченка, керуючи кафедрами, ведучи спеціальні курси і весь час беручи активну участь в житті літературних організацій та в радянській пресі.

Роки першої п'ятирічки — це роки особливо творчої активності О. І. Білецького. На цей час припадає ряд праць його з історії світової літератури. О. І. захоплюється проблемою всебічного вивчення творів класиків марксизму для того, щоб по-новому поставити питання про літературу. Така виникли роботи О. І. Білецького про Прометея, Есхіла, про Данте, Сервантеса, Гете, Гюго та інші, а також праця „Маркс і Енгельс та історія світової літератури“, що вийшла окремим виданням 1934 року.

Роботі О. І. Білецького в свій час заважали вороги різних мастей, що діли в науково-дослідних інститутах і весь час намагались дезорієнтувати його творчість. Відома історія з зняттям О. І. Білецького з Інституту Шевченка, на чолі якого стояв ворог Пилипенко, що за допомогою своїх плабузників при підтримці ворога народу Левкович намагався ганьбити сну працю Білецького.

Так само заважали роботі професора Білецького вороги народу Річицький Щупак, що очолювали кафедру літератури ВУАМЛІНУ і ІЧП. Дякуючи їм великим можливостям, що їх створила радянська влада, дякуючи великій назі Центрального комітету партії до передових наукових робітників, О. І. Білецький в останні роки зміг активно себе творчо виявити і виявляє щоденною своєю науковою роботою і своїми творами в галузі літературознавства та мистецтвознавства. Ряд статей з історії світової літератури, частина дручника з історії української літератури, статті про творчість класиків світової, російської і української літератури і мистецтва — надзвичайно оригінальний і цінний вклад О. І. Білецького в нашу радянську науку, при широких перспективах його подальшого розвитку.

Олександр Іванович виявив себе як активний громадський діяч і чулий товариш молодих наукових працівників і письменників. Окремі роботи професора Білецького — найкращий доказ цього. Олександр Іванович поруч з науковими працями про світових класиків літератури написав цілий ряд статей про сучасних радянських письменників, як старшого віку, так і початківців. Видатні майстри художнього слова, і початківці, і молоді наукові працівники завжди знаходять у Олександра Івановича товариську допомогу.

Радянські письменники України радісно вітають Олександра Івановича — доктора літературознавства¹.

НАЙГОЛОВНІШІ НАУКОВІ І ЛІТЕРАТУРНІ ПРАЦІ О. І. БІЛЕЦЬКОГО

I. ТЕОРІЯ І МЕТОДОЛОГІЯ ЛІТЕРАТУРИ

В мастерской художника слова — Харків, 1923 р.; К построению теории литературных стилей; Библиографический метод в литературоведении; Маркс, Энгельс і історія літератури.

II. ІСТОРІЯ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Легенда о Фаусте (окрема книжка); Із історії шекспіризму; Мольєр. Стаття); Сучасне красне письменство Заходу (окрема книжка); Літературні течії в Європі в першу чверть XX сторіччя; Література древней Индии (окрема книжка); Борьба за стиль.

ВСТУПНІ СТАТТІ ДО ТВОРІВ

Свіфт; Віктор Гюго; А. Доде; Рабле та його роман; Аристофан та його комедії; Дон-Кіхот Сервантеса; Жіль Блаз — Лесажа; Франціско Кеведо; історичне значення Дафніса і Хлої; Італьянская новелла после Бокаччио; Спартак в історії. Спартак в романі Джованолі.

¹ Докладну статтю про творчість О. І. Білецького редакція подасть в наступних №№ журналу.

III. ІСТОРІЯ РОСІЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

О преподавании древне-русской литературы; Из материалов для изучения И. С. Тургенева; Достоевский и натуральная школа в 1846 году Тургенев и русские писательницы 1830—60-х годов; Мудрость и пословицы (о творчестве Островского); Очередные вопросы изучения русского романтизма; Помяловский — автор нарисів „Бурса“ та його книга; К истории романа „Капитанская дочка“ Пушкина; Замыслы Брюссова прозаика; Горький и Запад; Місце Горького в російській літературі; Політична сатира Салтикова-Щедрина; Фольклорные параллели поэмы Некрасова „Кому в Руси жить хорошо“.

IV. ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Ряд статей про окремих українських письменників та історію української літератури.

V. ПІДРУЧНИКИ, ХРЕСТОМАТІЇ І ПРАЦІ З ПИТАНЬ МЕТОДИКИ

Елементи поетики в школах соцівху; Формальний аналіз літератури Західноєвропейська література (курс лекцій); Хрестоматія з історії західних літератур; Загальний курс української літератури; Підручна книга з історії світового театру; Хрестоматія з історії західних літератур.

VI. МИСТЕЦТВО І ТЕАТР

Старинний театр в Росії; Проблема агітаційного репертуару; В поисках репертуара для детских театров; О пьесе Ромен Роллана „Ли-лю-ли“ Персидский театр; та інші.